

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

Αναδιφρώντας το χθες 48 Πάμε βόλτα στην ιστορία των Χανίων!

Παρουσίαση του βιβλίου **Ιστορικές Περιηγήσεις στα Χανιά του Χάρη Στρατιδάκη** (εκδόσεις ΤΡΑ, 2016, 240 σελίδες, 12,00€)

Πνευματικό Κέντρο Χανίων

Σάββατο 27 Ιανουαρίου 2018 στις 18:30

Για το βιβλίο θα μιλήσουν οι: **Σπυρίδης Λαοκρατίδης**, **Αντιπρόεδρος Διοικήσεως και συγγραφέας**, **Μανώλης Μανουλάκης**, **ιστορικός κριτικός**, **Αντώνης Μυλωνάκης**, **Σχολικός Σύμβουλος της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης Νισίου Χανίων**.

Στη συνέχεια ο συγγραφέας του βιβλίου **Χάρης Στρατιδάκης** θα μιλήσει για τον παραδοσιακό με την κερσόβη που θα πραγματοποιηθεί σε μια ιστορία 55 σελίδων.

Την εκδήλωση θα συντονίσει ο εκδότης του βιβλίου **Μανώλης Φραντζεσκάκης**.

Σήμερα και στις επόμενες δύο εβδομάδες θα περιηγηθούμε στην ιστορία της γειτονικής μας πόλης, των Χανίων, με την ευκαιρία της in situ περιήγησης που θα πραγματοποιήσουμε στην ιστορία και στον χώρο τους την **Κυριακή 28 Ιανουαρίου 2018, 11.00-13.30**, Θεού θέλοντος και καιρού επιτρέποντος! Την προηγούμενη ημέρα στις 6.30 το απόγευμα στο Πνευματικό Κέντρο Χανίων ο συνταξιούχος δάσκαλος και λαογράφος **Σταμάτης Αποστολάκης**, ο ιστορικός ερευνητής **Μανώλης Μανουλάκης**, ο Σχολικός Σύμβουλος **Αντώνης Μυλωνάκης** και ο Πρόεδρος της Πολιτιστικής Εταιρείας Κρήτης **Μαθιός Φραντζεσκάκης** θα παρουσιάσουν το βιβλίο μου «Ιστορικές περιηγήσεις στα Χανιά», σε μια εκδήλωση που τελεί υπό την αιγίδα της Περιφερειακής Ενότητας Χανίων, του Δήμου και του Πνευματικού Κέντρου Χανίων. Εάν λοιπόν ο δρόμος σας βγάλει στα Χανιά, θα είναι χαρά μου να σας έχω κοντά μου, και να σας κάνω μια εικονική (το Σάββατο) ή μια πραγματική (την Κυριακή) περιήγηση. Σε κάθε περίπτωση σκοπεύουμε με τον **Μαθιό Φραντζεσκάκη** να οργανώσουμε στο άμεσο μέλλον ειδική ξενάγηση για Ρεθεμνιώτες, όπως το ίδιο θα κάνουμε και με τους Χανιώτες φίλους του Ρεθύμνου, που θέλουν να εντυπώσουν στην ιστορία και στα μνημεία της δικής μας πόλης. Και φαίνεται ότι είναι αρκετοί αυτοί αλλά και με ιδιαίτερα ενδιαφέροντα, αν κρίνω από το γεγονός ότι πρώτα εμψύχωση γι' αυτούς τη θεματική ξενάγηση «Αναζητώντας την γοτθική τέχνη, την Αναγέννηση και το μπαρόκ στα καντούνια και στις γρότες του Ρεθύμνου», και μετά την επανέλαβα για Ρεθεμνιώτες, στα πλαίσια των «Ημερών Ρεθύμνου 2015». Μια ακόμα ξενάγηση με τον τίτλο «Αναζητώντας την ευρωπαϊκή ιστορία του Ρεθύμνου» το 2014 δεν μου ζητήθηκε ποτέ να την επαναλάβω για εντόπιους ενδιαφερόμενους...

φωμένης στη θέση των μουσουλμανικών νεκροταφείων (Μεζαριών) και γνωστότερης παλιότερα με το όνομα «Πλατεία Νέων Καταστημάτων». Το παρελθόν της αυτό των νεκροταφείων υπενθυμίζει το μεταφερμένο από τον τεκέ των Μεβλεβίδων σιντριβάνι στο κέντρο της, ενώ πρόσθετη ιστορικότητα της προσδίδουν οι προτομές οκτώ ηρωικών μορφών των Χανίων, θυμίζοντας στον τομέα αυτό το Πεδίο του Άρεως της Αθήνας και τον Κήπο Ηρώων του Μεσολλογίου. Πρόκειται για τις προτομές των **Βασιλείου Χάλη**, στρατάρχη της Κρήτης, **Μαθιού Μυλωνογιάννη**, γενικού αρχηγού του Αποκόρωνα, **Χατζημηχάλη Γιάνναρη**, γενικού αρχηγού Κυδωνίας, **Κωσταρού Βολουδάκη**, αρχηγού του Αποκόρωνα, **Κωνσταντίνου Κριάρη**, αρχηγού του Σελίνου, **Αναγνώστη Σκαλιδή**, αρχηγού της Κισσάμου, **Ιωάννη Συμβρακάκη**, στρατιωτικού διοικητή των Χανίων κατά την επανάσταση του 1866 και του **Σταμάτη Βολάνη**, επίλαρχου που εκτελέστηκε το 1935 για τη συμμετοχή του στο κίνημα του έτους εκείνου.

ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΣΤΑΣΗ 1^η. ΠΛΑΤΕΙΑ 1866. Η πρώτη μας στάση θα πραγματοποιηθεί στην -επίσης πρώτη- πλατεία της νέας πόλης των Χανίων, διαμορφωμένης στη θέση των μουσουλμανικών νεκροταφείων (Μεζαριών) και γνωστότερης παλιότερα με το όνομα «Πλατεία Νέων Καταστημάτων».

ΣΤΑΣΗ 2^η. ΠΑΡΟΔΟΣ ΧΑΤΖΗ-ΜΙΧΑΗΛ ΓΙΑΝΝΑΡΗ. ΧΕΝΤΕΚΙΑ. Θα κάνουμε μια μικρή παράκαμψη από τη βασική διαδρομή μας για να δούμε ένα τμήμα από τα «κρυμμένα» τείχη της περιμετρικής οχύρωσης των Χανίων των μέσων του 16ου αιώνα, που οικοδομήθηκαν με σχέδια του καλύτερου αρχιτέκτονα της Βενετίας, του Βερονέζου **Michele Sanmichelli**. Είναι ο ίδιος αρχιτέκτονας που σχεδίασε και τα περιμετρικά τείχη του Ρεθύμνου, ασχέτως αν οι Χανιώτες εφάρμοσαν ευλαβικά τα σχέδιά του, ενώ ο δικός μας πρόγονος τους άλλαξαν τα φώτα, με αποτέλεσμα να μην προστατεύουν από τίποτα, όπως φάνηκε τόσο στην επιδρομή του πειρατή **Ουλουτζ' Αλί** το 1571 όσο και το 1646, που έπασαν με ευκολία στα χέρια των οθωμανικών στρατευμάτων. Απέναντί μας στα «Χεντέκια» ο διάφορος ερειπώμενος αλευρόμυλος υπενθυμίζει την πλούσια βιομηχανική κληρονομιά των Χανίων και την ανάγκη ανάδειξής της.

ΣΤΑΣΗ 3^η. ΟΔΟΣ ΧΑΛΗΔΩΝ. ΚΤΗΡΙΟ ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ-ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ. Ακολουθούμε τώρα τον κεντρικό δρόμο εισόδου στη μεσαιωνική πόλη των Χανίων, τη Ruga Magistra, κάτω από την οποία θα πρέπει να διασώζονται τμήματα τουλάχιστον του αγωγού που οδηγούσε το νερό στα Μπουτσούνδρια στο κεντρικό αναβρυτήριο των Χανίων στο τέλος του δρόμου, στην πλατεία του Σαντριβανιού. Μπροστά μας έχουμε ένα τυπικό εμπορικό κτίριο νεοκλασικής αρχιτεκτονικής των αρχών του 20ού αιώνα (1910), γνωστό ως «Καταστήματα Κούνδουρου» από το όνομα του ιδιοκτήτη του. Στο πρώτο τρίτο του τριμερούς κτηρίου στεγάζεται σήμερα η Δημοτική Πινακοθήκη Χανίων, γνωστή για τις μόνιμες συλλογές της, τις περιοδικές εκθέσεις και τα εκπαιδευτικά της προγράμματα. Εντυπωσιακό είναι επίσης το μέγαρο Παραδομένηκ, που βρίσκεται ακριβώς δίπλα.

Στον επισκέψιμο χώρο του πραγματοποιούνται διαλέξεις, τιμητικές εκδηλώσεις, συναυλίες και εικαστικές εκθέσεις.

ΣΤΑΣΗ 4^η. ΟΔΟΣ ΧΑΛΗΔΩΝ. ΚΤΗΡΙΟ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ. Το κτήριο του Φιλολογικού Συλλόγου «Ο Χρυσόστομος», του αρχαιότερου ενεργού μέχρι σήμερα πολιτιστικού σωματίου της Κρήτης (1899), αποτελεί τυπικό δείγμα του ρεματός του νεοκλασικισμού.

ΣΤΑΣΗ 5^η. ΟΔΟΣ ΧΑΛΗΔΩΝ. ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ - ΜΟΝΗ ΚΑΠΟΥΤΣΙΝΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ. Το έτος 1879 στην οδό Χαλιδών εγκαινιάστηκε ο καθολικός ναός των Χανίων, αφιερωμένος στην Παναγία. Από τότε βρίσκεται σε συνεχή λειτουργία και αποτελεί τόσο τον ενοριακό ναό των καθολικών χριστιανών της πόλης όσο και τον καθεδρικό ναό της Καθολικής Επισκοπής Κρήτης. Ο ναός είναι νεοκλασικού ρυθμού. Δίπλα ακριβώς βρίσκεται η μονή των Καπουτσίνων μοναχών, η οποία είχε ιδρυθεί τρεις αιώνες νωρίτερα, το έτος 1566, από μοναχούς που έφτασαν στα Χανιά. Εντυπωσιακό είναι και το θύρωμα με την επιγραφή στο επιστήλιό του «VERORUM PATER PAVI S SPIRITU MDCXI».

ΣΤΑΣΗ 6^η. ΟΔΟΣ ΧΑΛΗΔΩΝ. ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΑΘΕΔΡΙΚΟΣ ΝΑΟΣ ΕΙΣΟΔΙΩΝ ΘΕΟΤΟΚΟΥ (ΤΡΙΜΑΡΤΥΡΗ). Ο σημερινός καθεδρικός ναός είναι οικοδομημένος στη θέση παλαιότερου ναού της Παναγίας του 14ου αιώνα. Το έτος 1645 μετατράπηκε σε σαπωνοποιείο, χωρίς να αλλάξει η διαρρυθμισή του. Επί σουλτάνου Αβδούλ Μετζίτ, στα πλαίσια των οθωμανικών μεταρρυθμίσεων η Χριστιανική Κοινότητα των Χανίων ζήτησε τον χώρο για την αναβίωση του ναού. Ο χώρος παραχωρήθηκε και οι οικοδομικές εργασίες ξεκίνησαν με σημαντική επιχορήγηση από το Οθωμανικό δημόσιο ταμείο. Οι εργασίες ολοκληρώθηκαν το 1860 και ο ναός απέκτησε τη μορφή τρίκλιτης βασιλικής με υπερυψωμένο το μεσαίο κλίτος. Ο ανατολικός τοίχος του κοσμείται με μεγάλες και εντυπωσιακές αγιογραφίες των **Γ. Καλλιτεράκη**, **Γ. Σταυράκη**, **Ε. Τριπολιτάκη** και **Δ. Κοκότση**. Γύρω από το ναό ήταν οικοδομημένα τα Χριστιανικά Καταστήματα της πόλης, που κήκον κατά τους εμπρησμούς του 1897 και ανοικοδομήθηκαν επί Αυτονομίας με χρήματα του τσάρου της Ρωσίας. Τα κτήρια αυτά κατεδαφίστηκαν κατά τις δεκαετίες του 1950-1960, εποχή μεγάλων καταστροφών στα μνημεία των Χανίων, για διεύρυνση του αιθέριου χώρου του ναού.

ΣΤΑΣΗ 7^η. ΟΔΟΣ ΧΑΛΗΔΩΝ. ΧΑΜΑΜ. Μπροστά μας βρίσκεται το μεγαλύτερο από τα οθωμανικά λουτρά της πόλης, χωρίς την περιμετρική του στοά, η οποία και κατεδαφίστηκε την ίδια εποχή. Σήμερα το χαμάμ χρησιμοποιείται ως εμπορικό κατάστημα, ενώ στη θύμηση των παλιότερων υπάρχει εκείνη του καμπανοχτήριου. Το συγκρότημα του χαμάμ οικοδομήθηκε στη θέση της μονής της Αγίας Κλάρας της περιόδου της Βενετοκρατίας.

ΣΤΑΣΗ 8^η. ΟΔΟΣ ΧΑΛΗΔΩΝ. ΤΟ ΠΑΛΙΜΨΗΤΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ. Βρισκόμαστε μπροστά στο κτηριακό συγκρότημα της καθολικής μονής του Αγίου Φραγκίσκου, στο οποίο διακρίνονται πολλές οικοδομικές φάσεις. Το αρχικό τμήμα του καθολικού βρίσκεται στο μέσο του σημερινού κτηρίου και στεγαζόταν με διαφορετικό τρόπο, μέχρι που σε επόμενη φάση η στέγη έγινε οξυκόρυφη και το εσωτερικό του ναού διαμορφώθηκε σε κλίτη. Αργότερα κατασκευάστηκαν τα τρία παρεκκλήσια που διακρίνονται στη βόρεια πλευρά, ενώ τα κελιά των μοναχών στη νότια πλευρά, που διαμορφώθηκαν σε διπλή στοά, παραμένουν ενταγμένα στα εκεί καταστήματα. Εκτός των παραπάνω, διασώζεται ο κήπος της μονής και η βάση του πύργου του καμπανοχτήριου. Στα χρόνια της Οθωμανικής κατοχής ο ναός είχε μετατραπεί στο τζαμί Γιουσοφ Πασά, οπότε στη βορειοδυτική του πλευρά προστέθηκε ο -ερειπωμένος σήμερα- μιναρές και η κρήνη της αυλής. Σήμερα χρησιμοποιείται ως Αρχαιολογικό Μουσείο και στον εσωτερικό του χώρο και στην αυλή εκτίθενται τεκμήρια όλων των ιστορικών περιόδων της πόλης των Χανίων και της ενδοχώρας τους. Στην είσοδο της στοάς που βρίσκεται βορείως του συγκροτήματος, διασώζεται θύρωμα με ενσωματωμένη στο επιστήλιο τουρκική επιγραφή. Στις προηγούμενες ιστορικές χρήσεις του κτηρίου ανήκει και εκείνη του κινηματοθεάτρου με το όνομα «Ιδαίον Άντρον» του Χαράλαμπου Σπανδάγου, μετά την αναχώρησή του από το Ρέθυμνο και την πώληση του εδώ ομώνυμου κινηματοθεάτρου στον **Ιμπραήμ Χαμπαγαδάκη**.

ΣΤΑΣΗ 9^η. ΟΔΟΣ ΧΑΛΗΔΩΝ. ΠΑΛΙΟ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟ. Στη θέση του θεωρούμενου ως ενετικού ναυαρχείου στεγάστηκε επί οθωμανικής κατοχής το Δημαρχείο της πόλης και το πολιτικό της νοσοκομείο, με την προσθήκη ορόφου. Σήμερα που το κτήριο επισκευάζεται ριζικά και δεν φαίνεται κάτω από τις λινάτσες, μας εντυπωσιάζουν τα ακάλυπτα δилоβα υψίκορμα παράθυρα και το θύρωμα που διανοίγεται στην κάθετη οδό Ζαμπελίου και που ίσως κάποτε ανήκε στο ίδιο συγκρότημα, όπως βέβαια και η καλλιτεχνική πλάκα της οθωμανικής κρήνης ακριβώς στη γωνία των δύο δρόμων.

τοχής ήταν η συναγωγή Etz Hayyim, που στη συνέχεια μετατράπηκε σε στάβλο. Η ανοικοδόμησή της ξεκίνησε τη δεκαετία του 1990 και σήμερα είναι επισκέψιμη και χαρακτηρίζεται από μια πολύ υποβλητική ατμόσφαιρα. Δυστυχώς στη σημερινή μας περιήγηση δεν θα μπορέσουμε να μπούμε στον καθαυτό λατρευτικό χώρο, εξαιτίας των οικοδομικών εργασιών που διεξάγονται εκεί.

ΣΤΑΣΗ 10^η. ΠΑΡΟΔΟΣ ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ. ΕΒΡΑΪΚΗ ΣΥΝΑΓΩΓΗ. Η εβραϊκή κοινότητα των Χανίων είναι μία από τις αρχαιότερες της Ευρώπης, πιθανόν του 10ου μ.Χ. αιώνα. Το κτήριο στο οποίο στεγάστηκε γύρω στο έτος 1560, αποτελούσε πριν τον καθολικό ναό της Αγίας Αικατερίνης, που είχε καταστραφεί από κανονιοβολισμό. Παραχωρήθηκε στην εβραϊκή κοινότητα της πόλης ως ανταπόδοση της εργασίας που είχε προσφέρει στην οικοδόμησή των τειχών. Πριν από τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο λειτουργούσαν στα Χανιά δύο συναγωγές, που μοιράζονταν μια κοινή αυλή. Η δεύτερη καταστράφηκε κατά τη Μάχη της Κρήτης, ενώ εκείνη που διασώθηκε και είδε την εβραϊκή κοινότητα της πόλης, που τότε απαρτιζόταν από 267 άτομα (μεταξύ των οποίων 6 Ρεθεμνιώτες), να δολοφονείται από τα χιτλερικά στρατεύματα κατά τη διάρκεια της Μάχης της Κρήτης.

ΠΑΜΕ ΒΟΛΤΑ ΣΤΑ ΧΑΝΙΑ, ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ ΝΑ ΒΟΛΥΜΕ ΣΤ' ΑΝΟΙΧΤΑ. Θα συνεχίσουμε όμως τη «Βόλτα στα Χανιά», όπως λέει και το τραγούδι του **Μίκη Θεοδωράκη**, την επόμενη εβδομάδα, αφού σήμερα θυμηθούμε τους στίχους του: *Το Σάββατο το βράδυ φτάνει / δώσ' μου μανά καινούρια / αλλαξιά / τα παιδιά με προσμένουν στο λιμάνι / στο μπαλκόνι καθισμένη η κοπελιά. Μοσχοβολούν οι γλάστρες / μοσχοβολάει κι ο σγουρός βασιλικός / μοσχοβολάει κι η αγάπη / κύμα με κύμα μεγαλώνει ο ωκεανός. Πάμε βόλτα στα Χανιά / στην κάτω γειτονιά / να πάρουμε μια βάρκα με πανιά. / Πάμε βόλτα στα Χανιά / στην κάτω γειτονιά / στη θάλασσα να βγούμε στ' ανοιχτά...*

Κυκλοφορούν **Οκτώ βιβλία του Χάρη Στρατιδάκη για το Ρέθυμνο**

- Έναντι Σχολής Χωροφυλακής
- Νηπιακή εκπαίδευση
- Τα σπήλαια του Ρεθύμνου
- Παραδοσιακή Ρέθυμνο και θάλασσα αγγειοπλαστική
- Μνημειακά κενά
- Το Ρέθυμνο του τρόμου
- Η εκπαίδευση στο Ρέθυμνο

* Ο Χάρης Στρατιδάκης είναι Δρ Παιδαγωγικής-ιστορικός ερευνητής-συγγραφέας stharis@yahoo.gr, 2831055031